

ב"ה

חג הגאולה

וחג החנוכה

יוצא לאור על ידי
חידור אידיש "אהלי מנחם" חב"ד ליובאוויטש, ביתר עילית
רח' אוירבאך 13, ביתר עילית. טלפקס: 02-5800654
omchabad@barak.net.il

לה' הארץ ומלואה

שם

משפחה

כיתה

מבוא

הוד כ"ק אדמו"ר רבינו שניאור זלמן מייסד חסידות חב"ד מוכר בעולם הרחב בתארים שונים, כמו "בעל התניא", "בעל התניא והשלחן ערוך", "הרב מליאדי", ובין החסידים נקרא "אדמו"ר הזקן".

נולד בח"י אלול שנת קה"ת לאביו רבי ברוך שהשתייך לחבורת הצדיקים הנסתרים ולאמו הרבנית רבקה, בברכתו ובהבטחתו של הבעל שם טוב, שהמשיך להתעניין אודותיו אצל אביו גם אחר לידת הילד.

ביום הולדתו השלישי חנכו הבעש"ט בפיאות הראש, הניח ידיו הק' על ראשו וברכו. אמו הרבנית אמרה לו שזה ה"סבא".

הבעש"ט הסביר לתלמידיו שנשמה גדולה ירדה לעולמינו "שניאור" - כשמו ובשני אורות הוא יאיר, בתורת הנגלה ובתורת הנסתר.

שערי התורה נפתחו לפניו כבר מגיל 5 שנים (ובהיותו בן שמונה כתב פירוש על התורה אלא שעל פי אות מן השמים עמד ושרפו).

במסיבת הבר מצוה שלו השתתפו גאוני עולם שהתפלכלו עמו בחידושי התורה שהעלה עד שהכתירוהו כולם בתואר "רב". בשנים הבאות התפרסם כגאון אדיר.

בהמשך, עם בואו למורו ורבו הרב המגיד ממעזריטש חיבבו רבו מאד. גם החבריא קדישא – התלמידים הקדושים – ראו בו גדולות ונצורות ושם קיבל אדמוה"ז את דרכי מורינו הבעש"ט והנהגתו.

שולחן ערוך אדמוה"ז

חיבור השולחן ערוך

בהקדמת בני רבינו על השולחן ערוך מסופר ומתואר השתלשלות וסיבת חיבור השולחן ערוך והטלתה על רבינו. תוכן חלק מהדברים מובאים להלן.

התקופה היתה קשה, היהודים היו טרודים לפרנסתם והתקשו להקיף וללמוד את ההלכות וטעמיהן מתוך הגמרות בבלי וירושלמי ולהוציא מהן הלכה פסוקה, (בפרט שעברו כבר 200 שנה מחיבור השולחן ערוך ע"י רבי יוסף קארו – ומאז נתפלגו ורבו הדעות ולא היה בידי העם ספר שיורה להם את המעשה אשר יעשו)

(להלן המשך ציטוטים ותוכנם מההקדמה הנ"ל).

... ע"כ משמים הסכימו למצוא איש אשר רוח אלוקים בו להבין ולהורות הלכה ברורה ... הלכות בטעמיהן - לסדר כל הדינים בלשון צחה כל דבר וטעמו...

ויבחר ברבינו שהיה מלא וגדוש מים התלמוד והפוסקים הפציר בו ואמר לו: "אין נבון וחכם כמוך לרדת לעומקה של הלכה" ... וכו'.

מהות החיבור

המיוחד בחיבורו של אדמוה"ז הוא שמביא: א. דעות שונות, ב. הטעמים, ג. הכרעה.

אצל הרמב"ם בחיבורו "משנה תורה" מצינו רק את הכרעה ללא טעמים וללא דיון בדעות אחרות.

בשולחן ערוך של הבית יוסף מצינו אמנם פרוט של דעות שונות אך ללא הטעמים.

מבנה השולחן ערוך

הספר שולחן ערוך של רבינו הזקן כולל שלושה חלקים, מסודרים בששה ספרים: א. "אורח חיים" (ארבעה ספרים) על הלכות לכל אדם מישראל בעיני יום יום. ב. "יורה דעה" ג. "חושן משפט". הסימנים והסעיפים מסודרים לפי השולחן ערוך של הבית יוסף. חלק "אבן העזר" המופיע בשו"ע בית יוסף לא נמצא בשו"ע אדמוה"ז הקיים אצלנו.

כל אלו מחולקים כאמור בששה ספרים:

מדני השכמת הבוקר עד אחרי דיני ברכות.	"אורח חיים"	חלק ראשון
כל הלכות שבת		חלק שני
הלכות פסח		חלק שלישי
הלכות יום טוב		חלק רביעי
יורה דעה - דיני איסור והיתר - הוראה.		חלק חמישי
חושן משפט - דיני ממונות שבין אדם לחברו וכיוצא בהם.		חלק ששי

סידור אדמוה"ז ופסקיו

סדר נוסח התפילה

כ"ק אדמו"ר בעל הצמח צדק נ"ע אמר שכשרבינו הזקן תיקן את הסידור היו לפניו שישים נוסחאות מסידורים שונים ומכולם בירר וליבן את הנוסח בסידורו.

הרבה דינים וחידושים מביא רבינו בסידורו ובמקומות רבים הכריע שלא כמו שכתב בשלחנו הטהור והטעם כי בשולחן ערוך היתה הכרעתו על פי דעות הפוסקים, ובסידור היה הכרעתו על פי דעת המקובלים.

וכתב כ"ק אדמו"ר נשיא דורינו שיש לנהוג כהסידור מפני שהסידור חובר באחרונה.

(כתח דבר לשו"ע).

הלכות תלמוד תורה

חיבור בפני עצמו הוא, ושונה משאר חלקי השו"ע, פרקיו וסעיפיו סודרו שלא לפי הסדר של הבית יוסף בשולחן ערוך, אלא בעקבות הרמב"ם ב"משנה תורה".

הלכות תלמוד תורה אף שחיברו אדמו"ר הזקן לעת זקנתו הוא הספר הראשון של אדמו"ר הזקן שנדפס בימי חייו בשנת תקנ"ד בשלקאן.

מהתוכן והסגנון של הלכות אלו נראה שהוא ממוצע בין השו"ע שהוא על פי נגלה ובין הסידור ופסקיו שהם על פי קבלה.

וזו נוסח השער של המהדורה הראשונה: "הלכות תלמוד תורה, חיבור קטון הכמות ורב האיכות על הלכות תלמוד תורה וחובר ומלוקט מגמרא מירושלמי ומכל גדולי הפוסקים ראשונים ואחרונים ומנוסח בשלש עשרה נפה באר היטב דבר, דבר על אפניו בכדי שכל אחד ירווה את צמאנו וידע את כל הדינים על בורים".

הלכות ברכות הנהנין

למרות שהלכות אלו מופיעים בשולחן ערוך "אורח חיים" בחלק ראשון. חזר וכתב אותם אדמוה"ז בעוד שתי מהדורות שבכל אחת מהן נמצאו שינויים בהכרעותיו ההילכתיים ואם כן לפנינו קיימים. (ולפי סדר כתיבתן):

- א. ב"שולחן ערוך" הלכות ברכות שבסעודה והלכות ברכות הפירות בו הכריע בעיקר לפי דעת האחרונים ("מגן אברהם" וכדומה).
- ב. "לוח ברכת הנהנין" בו הכריע אדמוה"ז גם לפי דעת האחרונים (אם כי יש אי אלו שינויים לגבי פסקיו בשו"ע).
- ג. "סדר ברכת הנהנין" בו חזר אדמוה"ז להכריע במידה רבה לפי דעת הראשונים.

קונטרס אחרון

ב"קונטרס אחרון" הביא אדמוה"ז את נימוקי הכרעותיו וכאן באים לידי ביטוי גאונותו, הריפותו ובקיאותו האדירה, בכל עמוד בספר ישנם חידושי הלכה רבים שנתקבלו בכל תפוצות ישראל.

מהדורה קמא ומהדורה בתרא

בארבעת הסימנים הראשונים שבחלק "אורח חיים" קיימות שתי מהדורות, שתיהן מודפסות ב"שולחן ערוך".

השריפה הגדולה

בשנת תק"ע פרצה שריפה גדולה בליאזנא וכלתה חלקים גדולים מחיבור ה"שולחן ערוך" מה שנותר נערך לדפוס ונדפס בשנת תקע"ו והוא השולחן ערוך של אדמו"ר הזקן הקיים בימינו.

גדולי הדור על הספר ומחברו

- ה' נתן לו חכמה כאחד מגדולי הראשונים ... אין די באר ואין די עולה על הכתב להעריך מגדולת חכמתו אין חקר לתבונתו (הקדמת הרבנים בני הגאון).
- כשם שבין קדשי קדשים לחולי חולין כן גבהו דרכיו מדרכנו. (שו"ת צמח צדק)
- "ראוי לומר עליו רב תנא הוא ופליג".
- קצרה יד שכלנו לירד לסוף דעתו הקדושה והרחבה מני ים. (שו"ת דברי נחמיה)
- מעיד אני עלי שמים וארץ שאילו היה הרב הגאון האלוקי בימי הרי"ף והרמב"ם היה כאחד מהם. (ר' לוי יצחק מברדיטשוב)
- מאד עמקו מחשבותיו ודרכך נסתרה ולשונו הזהב היא ממש כלשון הרי"ף והרמב"ם. (הנ"ל)
- "והלכתא כרב". השלחן ערוך של הרב יתקבל בכל תפוצות ישראל (הרב המגיד ממזריטש)

ספר התניא

כתיבת הספר

מספרים בשם האדמו"ר האמצעי שאמר: "עשרים שנה כתב רבנו את ספרו לקוטי אמרים. הוסיף ודייק בכל תיבה ותיבה עד אשר צרכו וזיקקו בחסר ויתיר. ויתן רבנו רשות להעתיקו והפיצו ברבים, אבל ע"י אלפי העתקות בכתבי יד שונים נשתבש הרבה, ואז שלח רבינו צירים מיוחדים לרבנים הצדיקים ר' יהודה לייב הכהן ור' זוסיא מהאניפולי להיוועץ עמם אם להדפיסו, ובהסמכתם הרשה רבנו להדפיסו.

גודל המאמץ לדייק כראוי

קבלה ממשפחת בית רבי, אשר פעם מצא מהרי"ל מיאנוביטש את אחיו רבנו הזקן, יושב ליד שולחן הכתיבה שרוי בהתעמקות גדולה.

עברה כשעה ואדמו"ר הזקן התעורר, וירא את אחיו עומד לידו ויאמר לו (כשהוא מראה לו בתוך גליון התניא הכתוב שהיה מונח לפניו): הנה, זה השבוע השלישי שהנני מתבונן בכתיבת תיבה זו אם לכתבה ב"ו" החיבור (כמו התיבה ועיקרה ושרשה בפרק מ"א בתחילתו-שהיה יכול לכתוב ראשית העבודה "עיקרה" וכתב "ועיקרה").

והוסיף רבינו ואמר בזה הלשון: עבור ו' ב"בינונים" מותר להקדיש שישה שבועות, בשבוע השביעי יואר ממש ב"אור עצמו". על כל אות חיבור אשר בספר "בינונים" הייתי חוזר במחשבתי על כל הספר.

חשיבות הספר

- תורה שבכתב לחסידות הב"ד -

ספר התניא הוא ספר התורה שבכתב, בתורת חסידות הב"ד.
לא רק שכל פתגם ופתגם מדויק ומכוון, אלא אף כל מילה ומילה מדויקת בחסר וביתר.

רבותינו הקדושים, חסידים הראשונים וזקני החסידים שבכל דור ודור, התייחסו לספר התניא באותה הדרת קודש שמתייחסים לספר החומש. (רשימת הריי"ץ קוה"ע-ק"ח)

תגובת חבר מבין

אהבה רבה הייתה בין ר' לוי יצחק מברדיצ'וב ובין האדמוה"ז. כשהגיע ספר התניא לידו הוא הביע את התפעלותו ואמר: "פלא גדול הוא להכניס א-ל גדול ונורא בספר כה קטן".

וחסידים מספרים, כי הרב הקדוש ר' לוי יצחק מברדיצ'וב לא היה הולך ארבע אמות בלי ספר התניא. וגם ביציאה (קלה) מביתו לחצר, היה ספר התניא עמו.

ארבעת חלקי התניא

- גילוי התניא והדפסתו -

ספר התניא במתכונתו הנוכחית כפי שהוא נמצא לפנינו, כולל ארבעה חלקים: "ליקוטי אמרים" שער היחוד והאמונה "אגרת התשובה" ו"אגרת הקודש".

יש לציין כי הן גילוייו של הספר והן הדפסתו לא היו בבת אחת אלא בשלבים. שלושת החלקים הראשונים התגלו עוד בימי חייו של האדמוה"ז. בתחילה התגלו נ"ג הפרקים שבחלק הראשון, אח"כ שער היחוד והאמונה ויותר מאוחר התגלתה אגרת התשובה. אגרות הקודש התגלו לאחר הסתלקות האדמוה"ז, בשנת נשיאותו הראשונה של האדמו"ר האמצעי.

(סה"ש תש"ה 110)

- חלקי התניא - תוכנם -

* ליקוטי אמרים הנקרא בשם ספר של בינונים - החלק הראשון של ספר התניא, בו מבואר ענין אהבת ה' ויראתו.

* שער היחוד והאמונה - החלק השני של ספר התניא בו מבואר ענייני יחוד והאמונה.

* אגרת התשובה - מבואר בו עניין התשובה כפי שהיא מתבטאת בכל המדרגות והכוחות הפנימיים של האדם.

* אגרת הקודש - החלק הרביעי של ספר התניא בו מדובר אודות ענייני הצדקה ובתיקון המידות.

- כארבעת חלקי השולחן ערוך -

ספר התניא הוא השולחן ערוך של חסידות חב"ד, וארבעת חלקיו מכוונים כנגד ארבעת חלקי השולחן ערוך:

- החלק הראשון "ליקוטי אמרים", הוא "האורח חיים" של חסידות חב"ד.
- החלק השני "שער היחוד והאמונה", הוא ה"יורה דעה" של חסידות חב"ד.
- החלק השלישי "אגרת התשובה", הוא "אבן העזר" של חסידות חב"ד.
- החלק הרביעי של "אגרת הקודש" הוא "חושן משפט" של חסידות חב"ד.

(סה"ש תש"א 143)

שיעורי חת"ת

- תקנת כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע: -

בוודאי ידוע לו משלושת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח האדמו"ר זצוקללה"ה זי"ע והם:

א. אמירת שיעור תהילים כפי שנחלק לימי החודש, בכל יום אחר תפילת הבוקר.

ב. לימוד פרשה חומש עם פירוש רש"י מהסדרה של השבוע (ביום א' מהתחלת הסדרה עד פרשת שני, ביום שני מפרשת שני עד שלישי וכו').

ג. לימוד שיעור תניא בכל יום כפי שנחלק התניא לימות השנה.

על כל פנים ישמור אותנו מכאן ולהבא וה' יתברך יצליחו.

(ליקוטי שיחות י"ד 211)

- סגולה להחדרת האמונה -

החסיד ר' הלל מפאריטש היה אומר: כאשר לומדים עם התינוק במלאת לו שלוש שנים, את אותיות הא"ב מתוך ספר התניא, אפיקורס הוא כבר לא יהיה. ומאמין? בוודאי שכן! - כך מובטח לו.

(ליקוטי ספורים ופתגמים)

לטהרת האויר

טהרת האויר נעשית באמצעות אותיות התורה: בעומדו בחנות, בלכתו ברחוב, או בעת נסיעתו ברכבת בתחתית - באמירת אותיות התורה הוא מנקה את האויר. עבודה זו - טהרת האויר מוטלת על יודעי ספר ועל יודעי התורה.

כל אחד מהם הרי בוודאי למד משהו בעל פה; מחומש, תהילים משניות ותניא. כך שבכל זמן ובכל מקום יכול הוא לאמר את האותיות הקדשות שבתורה...

(סה"ש תש"ב 116)

לחיזוק הזיכרון

ומה שכתב אודות כח הזיכרון - יש לבדוק את התפילין שלו.

וכן אשר בכל יום חול לפני תפילת הבוקר, יפריש איזה פרוטות לצדקה. וישתדל ללמוד בעל פה איזה פרקי משניות. ולכל הפחות פרק אחד מספר תניא קדישא. ויחזור עליהם מזמן לזמן ועל ידי זה יתחזק כח זכרונו.

(אג"ק לאד"ש י"ג-ס"ג, קסה)

תניא ברכב - לשמירה

... כדאי שיהיו במכוניתו (במקום המתאים) סידור, תהילים, תניא וגם קופסת צדקה - וכדאי לפרסם.

(לקו"ש כ"ג 402)

חג הגאולה

המאסר

יום המישוי, כ"ד תשרי תקנ"ט, למחרת שמחת תורה, נעצר רבי שניאור זלמן ונלקח תחת משמר כבד מהעיר ליאוזנה לעיר פטרבורג בירת רוסיה.

החסידים היו בתדהמה, רק הרבי לא היה מופתע. מתברר שעוד בימי חול המועד סוכות הגיע קצין לעצור את הרבי, אך לפי בקשת המשפחה הסכים הקצין לדחות את מעצרו עד לאחר החג.

בעת המעצר מסר הרבי מכתב כללי לחסידים, אותו הכין מוקדם בבוקר. במכתב הייתה הזהרה חמורה – "לא להיכנס לריב עם המלשינים". הוא ביקש להתחזק באמונה וללכת בעקבות מייסדי החסידות, האבות הקדושים, שבזכותם יצא הצדק לאור.

הרבי ביקש מזקני החסידים להשגיח על הצעירים ואת הצעירים הזהיר להישמע למבוגרים והזקנים. המכתב פורסם במקומות הקרובים והרחוקים.

בבוקר הגיע עגלה שחורה – עגלה מיוחדת להובלת מורדים מסוכנים. עגלה זו מכונה בשם "העורב השחור", הרבי הוכנס לתוכה והובל למאסר.

למחרת – יום שישי, שש שעות לפני כניסת השבת, ביקש הרבי מהקצין להפסיק את המסע. הקצין סרב, ואז נשבר ציר העגלה. תיקנו החיילים את הציר ואז נפל אחד הסוסים ומת. החליף הקצין את הסוס באחר, והנה, לא זזה העגלה ממקומה. הבין הקצין שהעציר הוא אדם בלתי רגיל, ובגללו לא מצליחים להתקדם. על כן ביקש מהרבי רשות לנסוע רק עד לכפר הסמוך – לבלות שם את השבת, אך הרבי לא הסכים, הוא הסכים רק שיזיזו את העגלה לצד הדרך וישארו בשדה הפתוח, ושם קיבל הרבי את השבת הקדושה.

הרבי בכלא

הרבי הוחזק בתא – בידוד, תא השון, איש מהחסידים לא ידע היכן נמצא רבינו.

הרבי רצה לדעת האם מישהו יצא ח'י, אי פעם מהכלא הנורא הזה, ידע הרבי שהסוהר לא יסכים

לגלות לו. על כן שאל אותו שאלות אחרות שמתוך תשובותיהן יקבל תשובה גם על שאלתו. הוא שאל על התנאים בכלא, כמה זמן עובד הוא, והאם קיבל פעם מתנה מאסיר שהשתחרר מכאן. מתשובות הסוהר הבין שיש גם אסירים המשתחררים ממקום זה.

החוקר הראשי שהתרשם לטובה מהרבי שאל אותו פעם: מה פירוש הפסוק בחומש בראשית, שהקב"ה שואל את אדם הראשון: "אייכה"? וכי לא ידע הקב"ה היכן נמצא אדם הראשון?!

השיב הרבי לחוקר את פירוש רש"י הידוע, שזוהי שאלה שבאה לפתוח בשיחה – כדי לא להפחיד את האדם שחטא וכחד מהעונש הצפוי לו.

החוקר, שהיה מלומד, אמר שאת הפירוש הזה הוא מכיר אך הוא מבקש פירוש אחר. מעמיק יותר.

הרבי הסביר לו שאכן, פירוש אחר מסביר שהמילה "אייכה" היא שאלה ששואל הקב"ה כל אדם, בכל מקום: "היכן אתה בעולם"? מהו מצבך, האם מילאת את החובות המוטלות עליך? ואז פנה הרבי לחוקר ואמר: למשל, אתה בן כך וכך שנים (ואמר לו את גילו המדוייק), פונה הקב"ה אליך ושואל אותך: "מה עשית עד עתה בימי חיך – "אייכה", אתה החוקר?

כאשר שמע החוקר הראשי את ההסבר, התפעל מאד שהרבי, ברוח קדשו ידע את גילו המדוייק, טפח לו על שכמו ואמר לו "בראוו!" (כל הכבוד), המשיך עמו בשיחה והתפעל מאד מחכמתו.

הצאר מבקר בכלא

הצאר (המלך) פאול היה סקרן להכיר את האדם המיוחד שעליו שמע מפי החוקר הראשי. הוא שמע מכיו שהאסיר הוא אדם בלתי רגיל, איש אלוקים קדוש, איש-רוח, וחשב שלא יתכן שאדם כזה יהיה "מורד במלכות", כפי שהיה כתוב בתיק החקירה שהרבי מואשם בכך ששלח כסף לסולטן הטורקי בארץ ישראל. הוא יצא לעבר בית הסוהר מחופש בבגדים אחרים.

הצאר נכנס לתאו של הרבי בבגדי חוקר. ברגע שנכנס, קם הרבי על רגליו וברך אותו בברכה: "ברוך שחלק מכבודו לבשר ודם". שאל הצאר את הרבי לפשר הברכה, ענה הרבי לצאר שזוהי ברכה שאנו היהודים מברכים כאשר אנו רואים מלך. ומנין ידעת כי מלך אני? – הן בגדי פשוטים הם? שאל הצאר. ענה הרבי: "מלכותא דארעה כעין מלכותא דרקיעא", וכשנכנסת הרגשתי יראת כבוד מיוחדת, וכך ידעתי שזהו הצאר, ירום הודו...

שמע ישראל באבטיח

החוקר הראשי אמר לרבי שהוא מוכן לעשות לו טובה אם הרבי יבקש.

אמר הרבי שהוא מאד מעוניין להודיע לבני משפחתו שהוא חי, ושברוב, בעזרת השם יזכה במשפט וישוחרר. אמר החוקר שהוא מוכן למסור את הדברים ליהודי. אך מנין ידע שיפגוש דווקא ביהודי טוב? אולי ימסור את הדברים לאחד היהודים שהלשינו על הרבי ואז תצא מכך הרעה?

השיב הרבי שעליו לפגוש ביהודי הלבוש בבגדים משונים ותאר לו את לבושו של גיסו – הרב יצחק קוזיק (הרבי ידע שגיסו מסתובב בפטרבורג בבגדים אלו כיוון שביום המעצר צוה עליו לנסוע לשם). לאדם בלבוש המשונה הזה, תמסור את ההודעה לאחר שתשאל לשמו.

החוקר הבטיח לנסות למלא את הבקשה, ואמנם פגש ברחוב יהודי שלבש את הבגדים המשונים כפי שתאר הרבי. החוקר עצר את היהודי ושאל האם שמו "ישראל", היהודי מסר שם אחר. החוקר לא מסר את ההודעה והסתכל בעיניו ואמר: "אתה משקר".

ר' ישראל חזר לחסידים וסיפר להם על המקרה. החסידים אמרו שיתכן והייתה לאותו גוי הודעה מיוחדת מהרבי וביקשו מר' ישראל שינסה לפגוש שנית את אותו אדם, אך הפעם למסור את שמו האמיתי.

בינתיים חזר החוקר לרבי וסיפר מה אירע. הרבי הבין שר' ישראל כחד, ועל כן, מסר לחוקר את השם הבדוי הרשום בתעודתו. הרבי ביקש מהחוקר שינסה לפגוש שוב את אותו יהודי, ואמנם, הפעם גילה לו ר' ישראל את שמו האמיתי.

החוקר לא אמר דבר, רק המשיך ללכת לאט, ר' ישראל עקב אחריו, וכאשר הגיע החוקר לביתו, נכנס לבדו ור' ישראל נשאר בחוץ. והנה ראה ר' ישראל דבר מה נופל מהחלון, וכשהתקרב ראה שזה אבטיח.

הרים ר' ישראל את האבטיח וחזר לחסידים. פתחו החסידים את האבטיח ומצאו בו פתק הכתוב בכתב ידו הקדושה של רבי שניאור זלמן ובו כתוב: "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד". מעתה ידעו כולם שהרבי חי וכי יש תקוה שינצל. אך עדיין לא ידעו היכן נמצא הרבי.

הרבי סירב לאכול מהאוכל שניתן לו בבית הסוהר מכיוון שלא היה בטוח שהאוכל אמנם כשר. ניסו הסוהרים להאכילו בכוח, אך הרבי סירב. באותה שעה נכנס החוקר הראשי ואמר לסוהר שהוא עצמו ינסה לשכנע את הרבי לאכול.

הרבי אמר לחוקר שהוא כבר חלש מאד, אך אם יקבל תבשיל מיהודי כשר – יסכים לאכול. הרבי הדגיש שיסכים לאכול רק בתנאי שהחוקר בעצמו יביא לו את המרקחת.

החוקר פנה לבית יהודי בשם "מרדכי" וביקשו להכין אוכל לרבי, הבין מיד ר' מרדכי שהאוכל הכשר יגיע לידי הרבי אך רצה להיות בטוח בכך. לכן, שם בתחתית המרקחת פתק ובו כתוב: "מי האוכל?" "מה שמו?" "והיכן הוא נמצא?"

כאשר אכל הרבי, מצא את הפתק בתחתית המרקחת. מיד כתב הרבי תשובה: את שמו והיכן הוא נמצא, וכן ביקש מאותו יהודי לשלוח מיד מישהו לעיר ווילנה. הרבי החזיר את פתק התשובה לתוך שארית המרקחת וביקש מהחוקר הראשי להביא לו עוד מנה.

הפתק נמצא ע"י החסידים ששמחו מאד. מיד שלחו החסידים שליח לוויילנה אך שלו ידעו לשם ומה יעשה שם, נשמעו להוראה והאמינו שבודאי יש סיבה לשליחות.

קידוש לבנה במאסר

בינתיים המשיכו החוקרים לחקור את הרבי, לפעמים העבירו אותו לחקירה במשרדי המועצה החשאית. כדי להגיע לשם הובילו אותו בסירה על פני נהר.

פעם, כאשר העבירו אותו לחקירה בסירה, ביקש הרבי מהסוהר שיעצור את הסירה כדי שיוכל לקדש את הלבנה, אך הסוהר סירב. עשה הקב"ה נס ונעצרה הסירה מאליה, אז אמר הרבי את מזמור התהילים: הללו את ה' מן השמים" שאומרים לפני קידוש לבנה. לאחר מכן זזה הסירה, שוב ביקש הרבי מהסוהר שיעצור אותה, הסוהר שהבין שהרבי הוא איש קדוש, הסכים לעצור את הסירה בתנאי שהרבי יברך אותו. נתן לו הרבי פתק הכתוב בכתב ידו והאיש עצר את הסירה. רק אז אמר הרבי את ברכת קידוש הלבנה. עוד מספרים כי הגוי שקיבל את הברכה, עלה לאחר מכן לגדולה והאריך ימים בעושר ובכבוד, כשהוא שומר את הפתק עם ברכת רבי שניאור זלמן במסגרת של זהב. (אחד מזקני החסידים, ר' דוב זאב מיקטרי נוסלב, סיפר, כי הוא ראה את הפתק, ברשותו של בן הסוהר ההוא).

כאשר סיפר הרבי הרי"צ את המעשה הזה, הוא הוסיף, כי בילדותו לא הבין מדוע רבי שניאור זלמן נזקק לטובה של הגוי ההוא, אחרי שכבר העמיד את הסירה ויכול היה להשלים את הברכה. אולם, לאחר מכן הבין שהרבי לא יכול היה לנהוג אחרת, כי מצוה צריך לקיים כשהיא נעשית בדרך הטבע ולא ע"י נס...

השחרור

כעבור 53 ימי מעצר שוחרר הרבי. בית המשפט הגיע למסקנה שהרבי חף מכל פשע ויש לשחררו מיד! ולתנועת החסידות ניתנה רשות לפעול ללא הגבלה!

כאשר באו להודיע לרבי שהוא חופשי לצאת מבית הכלא מצאו אותו בתא המעצר קורא בספר התהילים את הפסוק: **"פדה בשלום נפשי"**.

הרבי ביקש להגיע לביתו של החסיד ר' מרדכי, אך בטעות הביאוהו לבית שכנו, שהיה מהיהודים המתנגדים לחסידות חב"ד ולחסידות בכלל.

שלוש שעות היה הרבי בבית היהודי "המתנגד", הוא סבל שם צער רב מחוצפתו של אותו יהודי. כאשר יצא משם הרבי אמר, שהסבל הנפשי שסבל בבית זה היה יותר גרוע מכל 53 ימי המעצר. כי לסבול מאת יהודי - זה יותר גרוע מאשר לסבול מגוי.

כאשר נודע דבר שחרורו של הרבי רקדו החסידים ברחובות על אף הקור העז. אחדים מהם אף התגלגלו בשלג מרב שמחה. המונים התגודדו לעת ערב לידיביתו של ר' מרדכי ליפלי, בתקווה שהרבי יצא אליהם. כשיצא הרבי אמר לפני ההמון החסידי את מאמר החסידות **"כמים הכנים לפני"**. וכאשר יצא לדרכו הביתה, התלוו אליו חסידים רבים.

בהגיע זמן המסע לעיר וויטבסק, ביום ג' הבא - נר שני של חנוכה, היו בשיירה אלפי חסידים נלהבים. כהשגיע הרבי לליאזנה, שיגר הרבי שני מכתבים, האחד אל רבי לוי יצחק מבארדיטשוב והשני לרבי ברוך - נכדו של הבעל שם טוב. כמו כן, שיגר מכתב כללי אל החסידים באשר הם, ובו הזהיר אותם באזהרה חמורה, לא להיתפש לרגשות של שנאה או נקם ולהתייחס אל כל היהודים, לרבות המתנגדים בחיבה ובכבוד.

עתה, כאשר החסידות יצאה מנצחת ומחוזקת מהמאבק שנכפה עליה, הצטרפו אל שורותיה יהודים רבים, שהיו עד כה מהססים, עומדים מן הצד.

י"ט כסלו בכל שנה

בינתיים, י"ט בכסלו נקבע בקרב המוני החסידים, שמספרם גדל מיום ליום כ"ראש השנה לחסידות", ליום שמחה והתעלות הנפש, לאחר שהיה ברור, כי לא רק רבי שניאור זלמן יצא לחופשי ביום זה - אלא התנועה החסידית כולה יצאה מן המיצר אל המרחב. מעתה יכלו החסידים לעבוד את ה' ולהפיץ את דרכי החסידות בגלוי, מבלי לפחד מאנשים שינסו להצר את צעדיהם.

יום זה נקבע למועד קבוע בישראל, אשר בו יתגדל ויתקדש שמי' רבה (שמו הקדוש של ה') ויתעוררו אלפי לבבות בתשובה ועבודה שבלב, כי המעשה חקוק בלב ישראל דלעילה (שלמעלה) וכתוב בלב ישראל דלתתא (בלבו של כל יהודי).

חג החנוכה

חנוכה וילדי ישראל – דבר מלכות

ימי החנוכה קשורים באופן מיוחד עם ילדי ישראל. דבר זה נרמז בשמו של החג – "חנוכה" – מלשון "חינוך". וכך מובא בספרים, שאחד מטעמי היום טוב הוא משום שאז "חנכו" את המזבח ואת בית המקדש.

וכן אנו אומרים ב"ועל הניסים", שכאשר נצחו היהודים את היוונים היו צריכים לטהר את בית המקדש, ורק לאחר מכן התחילו מחדש את העבודה בבית המקדש.

מובן גם, שכמו שטיהרו את המזבח והמקדש כדי לחדש את העבודה – כך גם היה אצל היהודים עצמם שעסקו ב"חינוך" זה, שהם טיהרו וקדשו את עצמם שיהיו ראויים להדליק את נרות המנורה הקדושה, ובכך להשפיע אור וטהרה בעולם כולו.

"חינוך" מתחיל בילדים קטנים ביותר, כמו שכתוב: "חנוך לנער על פי דרכו גם כי לא יזקין לא יסור ממנו". יש לחנך את ילדי ישראל באופן שה"חינוך" יהיה חקוק בליבם וישפיע על הילד "גם כי (כאשר) יזקין". אפילו בהגיע האדם לגיל מבוגר ביותר, כתוצאה מברכת הקדוש ברוך הוא באריכות ימים ושנים טובות, שנים של בריאות ושמחה, גם אז ילך בדרך היהדות.

יוצא, אפוא, שחג החנוכה – מלשון "חינוך" – מזכיר לנו על החובה לחנך את ילדי ישראל בדרך יהודית – להכניס בהם עוד יותר טהרה וקדושה, באופן שהחינוך יהיה חקוק בלבו של הילד, עד שהוא משפיע על כל ימי חייו.

גזרות היוונים ונצחון החשמונאים

בזמן בית שני, כשמלכי יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם, ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות, ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות, וטמאו הטהרות, וצר להם לישראל מאד מפניהם ולחצום לחץ גדול – עד שריחם עליהם אלוקי אבותינו והושיעם מידם

והצילם, וגברו בני השמונאי - הכהנים הגדולים והרגום והושיעו את ישראל מידם, והעמידו מלך מן הכהנים, וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתיים שנה עד החורבן השני.

מציאת כף השמן

כשגברו ישראל על אוביהם ואבדום - ביום כ"ה בחודש כסלו היה. נכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור במקדש, אלא כף אחד, ולא היה בו להדליק, אלא יום אחד בלבד, והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור.

ימי שמחה והלל

מפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת ימים אלה, שתחילתם כ"ה בכסלו, ימי שמחה והלל, ומלדיקין בהם הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות - להראות ולגלות הנס. וימים אלו הם הנקראים "חנוכה", והם אסורים בהספד ותענית כימי הפורים, והדלקת הנרות בהם - מצוה מדברי סופרים, כקריאת המגילה.

מועד החג

את חג החנוכה אנו חוגגים מכ"ה בכסלו עד ב' טבת, בכל שנה, אם השנה היא שלימה או "כסדרה" ואם השנה "חסרה" - חוגגים עד ג' בטבת.

שנה כסדרה: אם מספר הימים לחודשים סודר לסירוגין - חודש אחד מלא (בן 30 יום) וחודש אחד חסר (בן 29 יום) לפי הסדר:

תשרי, כסלו, שבט, ניסן, סיון, אב - מלאים

חשוון, טבת, אדר, אייר, תמוז, אלול - חסרים. ס"ה 354 יום.

שנה חסרה: (353 יום) - במקום ששה חודשים חסרים - ישנם שבעה חודשים חסרים. בשנה כזאת מכחיתים יום אחד מחודש כסלו והוא בן 29 יום בלבד, בשנה כזאת חל היום השמיני של חג החנוכה ביום ג' בטבת.

- א. התשובה העיקרית והמפורסמת ביותר היא ששמונת הימים נקבעו לזכר נס "כך השמון".
- ב. במגילת תענית אנו לומדים: "זמה ראו לעשות חנוכה שמונה ימים? אלא, בימי מלכות יוון נכנסו חשמונאים להיכל ובנו את המזבח ושדוהו בשיד ותקנו בו כלי שרת והיו מתעסקים בו שמונה ימים".
- ג. חנוכת המשכן במדבר נמשכה שמונה ימים: ימי המילואים שבעה ימים וביום השמיני היה גמר החנוכה ע"י התחלת העבודה.
- ד. בזמן מלחמת החשמונאים לא יכלו להקריב את הקרבנות בחג הסוכות. לכן עשו לזכרון את חג החנוכה שמונה ימים. ובנס שהראה להם הקב"ה שנמשך שמונה ימים – ראו בני"י הסכמה מן השמים לעשיית שמונה ימים גם להבא.
- ה. חנוכת בית המקדש ע"י שלמה המלך נמשכה שמונה ימים, כמו שכתוב בדברי הימים: "ויעש שלמה את החג בעת ההיא שבעת ימים... ויעשו ביום השמיני עצרת".

טעם קביעת השם "חנוכה"

- א. חנו מאוביהם: כתב רבינו ניסים, שלפיכך נקראו ימים אלו "חנוכה" – כלומר, "חנו בכ"ה מאוביהם".
- ב. חנו מהמלחמה: ב"לבוש" כתב: חנו בכ"ה מנסיעתם למלחמה, מלשון הפסוק "ויסעו ויחנו".
- ג. חנוכת המזבח: בחידושי אגדות מהרש"א כתב טעם השני – על שם חנוכת המזבח, כדאמרין בפרק רבי ישמעאל, דבית חשמונאי גנזו אבני מזבח, ששקצו אנשי יון לעבודה זרה והוצרכו לבנות מזבח חדש, ולכך נקרא חנוכה.
- ד. חנוכת הכלים: יש שכתבו, שלא רק המזבח נתחלל, אלא כל הכלים שבמקדש נתחללו, והיו צריכים לקדשם, וכלים מתקדשים – על ידי שמחנכים אותם, כאשר מתחילים לעבוד בהם, ולכך נקרא "חנוכה", על שם חנוכת הכלים.

מצוות החנוכה - הדין והמהדרין

חביבות המצוה

מצות נר חנוכה, מצוה חביבה היא עד מאד, וצריך אדם להיזהר בה, כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל-והודיה לו על הניסים שעשה לנו.

שכר המצוה

הרגיל להיזהר בנר שבת ונר חנוכה, הוין לו בנים תלמידי חכמים, שנאמר: "כי נר מצוה ותורה אור".

עיקר הדין

תנו רבנן: "מצות חנוכה – נר איש וביתו, והמהדרין – נר לכל אחד ואחד". היינו, מעיקר הדין מצות הדלקת נר חנוכה היא – "נר איש וביתו", כלומר: בעל הבית מדליק נר אחד בכל לילה, וכל בני ביתו יוצאים בהדלקה זו ידי חובתם.

מהדרין

אולם בחנוכה קבעו לנו חכמינו ז"ל, שיש דין של "מהדרין" ו"מהדרים מן המהדרין". "המהדרין במצוות – נר אחד לכל אחד ואחד", היינו, שכל אחד מבני הבית מדליק בכל לילה נר אחד.

מהדרין מן המהדרין

ו"המהדרין מן המהדרין" – מחלוקת בית שמאי והית הלל: בית שמאי סוברים: "פוחת והולך", כלומר: בליל ראשון של חנוכה מדליק שמונה נרות, ובליל שני פוחת ומדליק שבעה בלבד, עד שבליל יום שמיני מדליק נר אחד בלבד. וטעמם – כנגד ימים הנכנסים (לעתיד לבוא). ועוד, כנגד פרי החג (של סוכות) שמתמעטים והולכים.

ובית הלל סוברים: "מוסיף והולך", כלומר: בליל ראשון של חנוכה מדליק נר אחד בלבד ובליל היום השני מוסיף עוד נר אחד, עד שבליל יום השמיני מדליק שמונה נרות. וטעמם – כנגד ימים היוצאים (שעברו כבר, וזה שהוא עומד בו – נמנה עם היוצאים). ועוד, ד"מעלין בקודש ואין מורידין".

למעשה, נפסקה ההלכה כמו בית הלל ש"מוסיף והולך"
וסימנך: ח' נרות והלכה כבית הלל

החייבים בנר החנוכה

א. כל איש מישראל, מבן שלש-עשרה שנה, חייב בהדלקת נר חנוכה. אפילו עני המתפרנס מן הצדקה – חייב בהדלקת נר חנוכה.

ב. אשה מבת שתים-עשרה שנה חייבת בהדלקת נר חנוכה כמו האיש; אע"פ שכל מצות עשה שהזמן גרמא (מצוה שקיומה תלוי במזן ובתאריך מסויים) נשים פטורות. בכל זאת חייבות במצות הדלקת נר חנוכה.

אע"פ שהאישה חייבת בהדלקת נר חנוכה – כבר נהגו שאין הנשים והבנות מדליקות בפני עצמן, אלא עומדות ושומעות הברכות מפי בעל הבית ויוצאות ידי חובתן בהדלקתו.

קטנה, אף שאין המנהג שמדליקה בעצמה, מכל מקום פשוט הוא שחייבת לשמוע את ההדלקה מטעם חינוך.

כשכ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע היה עוזב את ביתו לפני חנוכה – היה מצוה לזוגתו, הרבנית שטערנא שרה נ"ע שתדליק חנוכה בעצמה (למרות שהייתה שומעת את הברכות מאחד הגברים).

ג. קטן שהגיע לחינוך צריך גם כן להדליק. בימינו מתחילים לחנך את הבנים להדליק נרות חנוכה מגיל רך ביותר, ומשתדלים לחנכם עם כל ההידורים.

ד. קטן, אפילו שהגיע לגיל חינוך – אינו יכול להוציא את הגדול ידי חובת ההדלקה.

במה מדליקין?

המנורה:

הציווי "זה א-לי ואנוהו – התנאָה לפניו במצוות", כולל בנוגע לחנוכה – מנורת חנוכה נאה. ומי שידו משגת - יקנה מנורה של כסף להידר מצוה.

א. אין ראוי להדליק נרות חנוכה בחנוכה עגולה מפני שנראית כמדורה.

השמן:

א. כל השמנים כשרים לנר חנוכה. אך מכל מקום, מצוה מן המובחר להדליק דווקא בשמן זית, דוגמת הנס שבמקדש שהיה בשמן זית. ומי שאין באפשרותו להדליק בשמן זית בכל שמנות הלילות – ישתדל לפחות בלילה הראשון להדליק בשמן זית.

ב. אין להדליק בשמן שריחו רע – כי כיוון שריחו רע, יניחוו ויצא ולא יראה את הנרות, ועיקר "פרסומי ניסא" הוא ראית הנרות.

הנרות:

א. אם אין לו שמן זית וגם לא שאר שמנים - ידליק לכתחילה בנרות שעוה, כי נרות אלו אורם צלול כמו שמן. ואם גם נר שעוה אין לו – ידליק בשאר מיני נרות.

ב. אם לוקח נרות למצות ההדלקה, יזהר שלא יקח נר הקלוע משנים יחד (לדוגמא: נר הבדלה), משום שהבערה תהיה כמדורה.

ג. צריכים שיעמדו בשורה ישרה ושוה, ולא יהיה אחד נכנס ואחד יוצא – כדי שלא יבואו להדליק בשורה עגולה. כמו"כ לא יהיו הנרות, אחד גבוה ואחד נמוך, משום שבאופן זה אין זכרון לנס, שלא היה באופן זה.

ד. צריך שיהיה רווח בין נר לחברו, שלא תתחברנה הפתילות יחד, ואז יהיה נראה מדורה.

נר השמש:

א. נר השמש אין חייבים לעשותו מאותו מין של שאר הנרות. אמנם יש המקפידים לעשותו דווקא ממין שונה, כדי שיהיה הכר בינו לבין שאר הנרות.

ב. נוהגים שה"שמש" יהיה נר של שעוה. ויניחו קצת למעלה מן הנרות.

הפתילות:

א. כל סוגי הפתילות כשרים לנר חנוכה. מצוה מן המובחר לעשות הפתילות מצמר גפן או מפשתן.

ב. אין צריך להחליף את הפתילות בכל יום, אלא מדליק בהן עד שלא תהיינה ראויות להדלקה, כי הן נוחות יותר להדלקה כשכבר השתמשו בהן אמש. ויש שכתבו, שצריך להדליק בכל יום בפתילות חדשות, משום שבכל יום מימי החנוכה היה מתחדש הנס. ועוד, כי גם בבית המקדש היו מחליפים בכל יום את הפתילות בחדשות.

ג. הלוקח פתילות ישנות – יזהר לשים את הפתילה מהלילה הקודם בנר הנוסף שמדליק בראשונה.

ד. כשמחליף את הפתילות ובא להשתמש בחדשות, אל יזרוק את הפתילות המשומשות, וגם לא ישתמש בהן לנרות שבת, אלא יעשה להן מדורה לעצמן וישרפן.

- א. הדלקת נר חנוכה מצותה בפתח הסמוך לרשות הרבים משום "פרסומי ניסא", וכן נהגו בזמן המשנה והגמרא, אך בזמן הזה, שאנו דרים בין האומות – מדליק בבית שהוא דר בו.
- ב. אדמו"רי חב"ד נהגו להדליק נרות חנוכה על פתח אחד החדרים ולא על החלון.
- ג. נוהגים להעמיד את החנוכיה על כסא בעבי המזוזה בחלל פתח החדר משמאל הנכנס (מול המזוזה), כדי שתהא מזוזה בימין ונר חנוכה משמאל והוא מסובב במצוות.
- ד. כאשר רבים מדליקים בבית אחד יזהרו לשים כל אחד את נרותיו במקום מיוחד, כדי שיהיה הכר כמה נרות מדליקים באותו לילה. ולא ידליקו במקום שמדליקים נרות כל השנה כדי שיהא ניכר שאלו הם "נרות חנוכה".
- ה. יש להניח את הנרות למעלה משלושה טפחים מן הקרקע ולמטה מעשרה טפחים. אם הניחם למעלה מעשרה טפחים – יצא, אך למעלה מעשרים אמה – לא יצא.
- ו. צריך להדליק את הנרות בבית שבו הוא אוכל בקביעות, ולכן ההולך לאכול בבית חברו באקראי – צריך לחזור לביתו ולהדליק שם.
- ז. היה לו חדר מיוחד לאכילה וחדר אחר לשינה – ידליק בחדר שאוכל בו, שכן אותו החדר נחשב לעיקרי.
- ח. כדאי ונכון שבחדרם הפרטי של הילדים, ידליקו הילדים נר חנוכה, שכאשר רואים את מנורת החנוכיה בפתח הדרם – נעשה רושם חזק בנפשם.
- ט. מדליקים כשהחנוכיה מונחת במקומה ומשאירים אותה במקומה כל משך הזמן שעליה לדלוק.

זמן ההדלקה

משתשקע החמה!

חז"ל קבעו שזמן הדלקת נרות חנוכה הוא: "משתשקע החמה, עד שתכלה רגל מן השוק", שבזמן זה עוברים ושבים, ויש פרסום לנס ע"י ההדלקה.

ובביאור התחלת זמן זה, שהוא "משתשקע החמה", נחלקו הדעות: יש אומרים שהוא סוף השקיעה, דהיינו בצאת הכוכבים. יש אומרים שזמנה הוא, לערך רבע שעה קודם צאת הכוכבים. ויש אומרים, שהוא בזמן השקיעה ממש (תחילת השקיעה – כשמתכסית השמש מעינינו) ולמעשה, יתפוס כל אחד וינהג כמנהג אבותיו.

מנהג חב"ד להדליק אחרי התחלת השקיעה בין תפילת מנחה לערבית

שכח להדליק בזמן, או שהזיד ולא הדליק בזמן – מדליק והולך עד חצי שעה אחר צאת הכוכבים, ובברכה. בדיעבד אם עבר זמן זה, והולך כל הלילה, עד עלות השחר ובני ביתו עדיין ערים – יוכל גם לברך. אך אם הם כבר ישנים – ידליק בלא ברכה. אם כולם ישנים נכון להעירם ולברך.

איסור מלאכה קודם ההדלקה

משהגיע זמן ההדלקה – אסור לאכול ולעשות שום דבר, אפילו ללמוד תורה עד שידליק. ואם התחיל – צריך להפסיק. ויש להחמיר גם בחצי שעה לפני ההדלקה.

זמני שבת חנוכה

- א. בערב שבת מדליקים נר חנוכה ואחר כך מדליקים נרות שבת.
- ב. לפני הדלקת הנרות מתפללים תפילת מנחה. אם רואה שנותר לו זמן קצר עד לכניסת השבת – ידליק נרות חנוכה תחילה ואחר כך יתפלל מנחה.

*כיוון שמדליקים כה מוקדם, יש לדאוג מראש למידה מספקת של שמן ע"מ שידלקו הנרות חצי שעה לאחר צאת הכוכבים.

*לאחר הדלקת נרות שבת אסור לטלטל ולהזיז את החנוכיה, הנרות וכו' עד צאת השבת.

- ג. במוצאי שבת מדליקים בבית הכנסת נרות חנוכה לפני הבדלה ובבית – מבדילים תחילה, מדליקים נרות חנוכה ולאחר מכן אומרים "ויתן לך".

סדר הברכות וההדלקה

- א. לפני שמדליק את הנרות, יקבץ את בני ביתו – כדי לפרסם את הנס, כדי שישמעו את הברכות ויראו את הדלקת הנרות.
- ב. לפני הברכה וההדלקה יכוון לקיים את מצות הדלקת נר חנוכה, כי גם מצוה מדרבנן צריכה כוונה לצאת ידי חובה.

ג. צריך לברך את הברכות לפני שמדליק את הנרות ואף צריך לעמוד בשעת הברכה וההדלקה, כמו במנורה שבבית המקדש שהכהן עומד ומדליק.

ד. בלילה הראשון מברך שלוש ברכות: "להדליק נר חנוכה", "שעשה ניסים" ו"שהחיינו". מליל שני ואילך מברך שתי ברכות בלבד: "להדליק נר חנוכה" ו"שעשה ניסים". הטעם שמברכים בכל יום את ברכת "שעשה ניסים" - מפני שנס השמן היה בכל יום מחדש (שבכל שמונת הימים הדליקו מאותו פך קטן שמצאו). אם שכח לברך "שהחיינו" בלילה הראשון ונזכר רק לאחר גמר ההדלקה - יברך למחרת בשעת ההדלקה. אם שכח גם אז - יכול לברך גם בשאר לילות החנוכה בשעה שמדליק.

ה. בלילה הראשון מדליק את הנר שכנגד ימינו, ובליל שני, כשמוסיף נר חדש סמוך לו, מברך ומתחיל להדליק את הנר הנוסף, וכן בכל הלילות מתחיל להדליק מן הנר הנוסף שהוא השמאלי ביותר וכונה ממנו ימינה והולך ומדליק לכיוון ימין המנורה. נמצא, שתמיד מברך על הנר הנוסף.

ו. יעמוד תמיד קרוב לנר שמתחיל באותו לילה, כדי שיפגע בו תחילה ולא יצטרך לדלג על המצוות.

ז. לאחר הדלקת הנרות אומרים "הנרות הללו".

ח. נוהגים להתעכב סמוך לנרות כחצי שעה.

ט. הנרות צריכים לדלוק לפחות חצי שעה לאחר צאת הכוכבים.

ע"פ מנהג חב"ד מקפידים שידלקו לפחות חמישים דקות.

י. אסור להשתמש באור נרות החנוכה, כלומר לקרוא או לעשות מלאכה לאורם, לכם נוהגים להניח לידם את ה"שמש", כדי שאם יעשה איזה דבר ליד הנרות - ישתמש באורו, ויש להניחו קצת למעלה מהנרות שיהא ניכר שאינו ממנינם.

יא. נר שכבה בתוך שיעור זמן חיוב דליקתו - נוהגים לחזור ולהדליקו ללא ברכה.

נר חנוכה בבית הכנסת

א. בבית הכנסת מדליקים נרות חנוכה משום "פרסומי ניסא". ויש להניחם בכותל דרום ולסדרם לאורך הכותל בין מזרח למערב, כנגד המנורה בבית המקדש ונהגו להניחם למעלה מעשרה טפחים.

ב. מדליקים את הנרות בבית הכנסת בין תפילת מנחה לערבית, מבעוד יום ומברכים עליהם. טוב שיהיו עשרה בבית הכנסת בשעת הברכות.

בבית הכנסת של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נוהגים להדליק את הנרות לפני אמירת "עלינו" דתפילת מנחה. אחר הדלקתם אומר הקהל את "הנרות הללו" בניגון הידוע.

ג. אין אדם יוצא ידי חובתו בנרות בית הכנסת, אפילו השליח ציבור שהדליקם צריך לחזור ולהדליק בביתו, אך לא יברך בביתו ברכת "שהחיינו", אלא אם מדליק גם ע"מ להוציא את בני ביתו.

ד. נוהגים להדליק נרות חנוכה בבית הכנסת גם בשעת תפילת שחרית – ללא ברכה, ומדליקים גם את השמש.

התפילות בחג החנוכה

א. בכל שמונת ימי החג אומרים "ועל הניסים" בתפילה ובברכת המזון. בתפילה בברכת "מוזדים" לפני "ועל כולם" ובברכת המזון לפני "ועל הכל".

ב. בכל שמונת ימי החג אומרים בתפילת שחרית "הלל" שלם.

ג. בימי החנוכה אין אומרים תחנון, א-ל ארך אפים, למנצה יענד ותפילה לדוד, גם בתפילת מנחה של ערב חנוכה אין אומרים תחנון.

ד. בשבת חנוכה אין אומרים "אב הרחמים" ו"צדקתך צדק".

מנהגי ימי החנוכה

א. עשיית מלאכה

הנשים נוהגות להימנע מעשיית מלאכה כשנרות החנוכה דולקים, והוא כחצי שעה – כדי להזכיר שאסור להשתמש לאורה. ואין להקל בזה. ודווקא הנשים – לפי שהנס נעשה ע"י אישה.

יש אומרים שאיסור מלאכה הוא דווקא בעבודות כגון: תפירה, סריגה, כביסה וכיוצא בהן, ויש אומרים שגם בישול ואפיה אסורים, וכן הוא מנהג ירושלים.

ב. סעודות ומאכלי חנוכה

• הסעודות שנוהגים להרבות בימי חנוכה הן סעודות רשות, כי לא קבעו את הימים למשתה ושמחה, אלא להלל ולהודות. יש הסוברים שיש קצת מצוה בריבוי הסעודות, משום שבאותם הימים הייתה חנוכת המזבח. ואם נוהגים לומר בסעודות אלו שירות ותשבחות – אז ודאי נחשבות הן לסעודות מצוה.

- נוהגים לאכול לביבות מטוגנות בשמן לזכר נס כף השמן.
- יש הנוהגים לאכול מאכלי חלב לזכר הנס בו האכילה יהודית בת יוחנן כהן גדול את מלך יוון - אליפורנוס במאכלי חלב וע"י זה השתכר אותו צורר ונרדם וכך הצליחה להרוג אותו.
- נהגו ילדי ישראל לשחק במשחק הסביבון, עליו חרותות האותיות נ' ג' ה' פ' - ראשי תיבות: **נס גדול היה פה** - כדי לחנך את הילדים לזכור את הנס אף בעת משחקם.
- נוהגים להרבות בצדקה בימי החנוכה, בפרט ללומדי תורה, ועל ידי הצדקה מתקן האדם פגמי נפשו.

חג החנוכה - הוראה למעשה

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו ביקש מהחסידיים מספר דברים שמטרתם לחזק את קיום מצוות ומנהגי חנוכה:

- א. להשפיע ולדאוג שבכל בית יהודי תודלק מנורת חנוכה.
- ב. כל הגברים, ובכללם גם ילדים צעירים, ידליקו מנורת חנוכה בפני עצמם (הנשים ובכללן גם ילדות צעירות) תדלקנה נרות שבת קודש.
- ג. לאסוף את ילדי ישראל - גם אלו שלא למדו מעולם בבית ספר יהודי ולספר להם את סיפור נס החנוכה ולאפשר להם להדליק מנורת חנוכה.
- ד. להשתדל שכל ילדי ישראל - ילדים וגם ילדות יקבלו דמי חנוכה. מה טוב אשר גם הילדים יתנו דמי חנוכה לחבריהם והילדות לחברותיהן.
- ה. לעורר את הילדים לתת צדקה במשך ימי החנוכה, ובערב שבת יתנו כפליים - עבור יום השבת.
- ו. לעורר ולהוסיף בלימוד בכל יום מימי החנוכה מעניני החג.
- ז. בתי חב"ד בארץ ובעולם עורכים הדלקות מרכזיות ברחבי הערים על גבי חנוכיות ענק ואף נוסעים בשיירה ארוכה (שיירת האור) של מכונית כשעל גגותיהן מורכבות חנוכיות מאירות.

**היום השמיני של חנוכה מכונה "זאת חנוכה"
על שם שבקריאת התורה של יום זה קוראים בסופה "זאת חנוכת המזבח".**

- כחלק ממבצע חנוכה ביקש כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו להדליק את נרות החנוכה בכינוסים, באסיפות ובכל מקום ציבורי ומרכזי ללא ברכה גם ביום "זאת חנוכה" (ובמיוחד באותו היום) ולספר לנוכחים את סיפורי החנוכה. חביבות מיוחדת יש לזה במיוחד כאשר מסתיימים ימי החנוכה ומראים בזה את השפעתם גל הימים הבאים.
- שיירי הפתילות שדלקו ושייר השמן שבחנוכיה - אם לא התנה עליהם תחילה - עושה עבורם מדורה בפני עצמה ושורפם.
- יש נוהגים להרבות קצת בסעודה ושירות ותשבחות ביום האחרון של חנוכה. וטעמם - על פי דברי המדרש: "עושין סעודה לגמרה של תורה", וכתבו הפוסקים שהוא הדין לגמרה של מצוה.